

BISERICA și ȘCOLA.

Foie bisericească, școlastică, literară și economică.

Eșe odată în săptămână: DUMINECA.

Prețul abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria pe an . . . 5 fl.—cr.
 " " " " jum. an . . . 2 „ 50 „
 Pentru România și străinătate pe an . . . 7 „ — „
 " " " " „ j. a. . . 3 „ 50 „

Prețul inserțiilor:

Pentru publicațiile de trei ori ce conțin
 cam 150 cuvinte 3 fl., până la 200 cuvinte
 4 fl. și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele să se adreseze la Redac-
 tiunea dela

„BISERICA și ȘCOLA“

Îar banii de prenumerațiune la

— „Tipografia diecesană în Arad.“ —

Respectarea ierarhiei bisericești.

Omul ne fiind cauza propriei sale existențe, ci fiind conceput, născuț, și în frageda vîrstă și crescut, fără știința și voința sa, urmînd de sine că cele întâi datorii ale lui, neplătibile, sunt către Creatoriul său, către părinții lui născători și crescători, și către societatea în mijlocul căreia deprinde a vieții și petrece în un mod demn de el, ca ființa intelectuală și morală. Și pentru ca omul în adevăr se răspundă destinațiunii sale, are nevoie ași urma și complecta educațiunea în sinul bisericești, condus și manodus de pastori bisericești, cari sunt părinți spirituali, față cu cari se nasc noi datorii, acele de fi sufletesci. Pentru aceste mari binefaceri și îngrijiri, ore prin ce am putea noi să le respătim? Prin nimic alt-ceva de cât dăndule cuvenitul respect, adică îndeplinindune obligațiunile morale ce datorim ca ființe raționale.

Datoriile ce decurg din nascerea și educațiunea noastră sunt numeroase și de multe feluri. de asta data însă nu voi atinge de cât acelui soi de obligațiuni pre care noi trebuie ale îndeplini față de ierarhia bisericească, datorii pre care a treia poruncă a bisericești le-a cuprins în vorba *respectu*, sau respectarea cuvenită persoanelor din cleru. Dacă vom reflecta puțin, dacă vom privi pre om și diversele lui raporturi în viața socială, ne vom convinge că bunele întocmiri, durata aședemintelor, prosperarea, fericirea și nenorocirile noastre, atarnă în mare parte de la această cerință — respect — fără care omul ar deveni o ființă periculoasă. Imaginați-vă fi ne-supuși, neascultători; bătrani ce n'ar respecta legile, religiunea; tineri ce n'ar respecta bunele măsuri ce ne garantează onorea, averea, viața, și cu ea și prosperarea intelectualo-morală și materială, și veți convinge de rolul important ce-lu joca respectul în lume.

Cum vedem, prosperarea unei societăți ar deveni anevoioasă și poate chiar imposibilă, dacă creatorul nu ar fi imprimat în om ca și în totala sa operă această mărta calitate, dar pe care o pricep numai ființele intelectuale-morale. Dicu că și în totala sa operă pare a fi imprimat această misterioasă putere căci, reflectând maturu asupra naturei și legilor ce o guvernă ne vom convinge despre această afirmațiune.

Și în adevăr, legile ce domnesc în natură, prin buna lor armonie, prin modul cum o lege particulară este suspensă sau dominată de alta generală, ore nu ni adevăresc ceea ce am primit ca demonstrat. Și apoi animalele nu ne procură, nu ne serveresc în destul spre a ne convinge? Ore între ele nu sunt unele care conduc și altele ce sunt conduse, unele ce respect și altele ce sunt respectate — de și în felul lor? — Întră natura, cu arborii săi mari și mici, cu adăncimele și rădicăturile, cu munții și munțișori, ne dovedesc că în mundul moral ca și în cel fizic și vice-versa, unii sunt rădicați și respectați, alții mai scoboriți și puși în puștiune de a respecta.

Dar ore respectul se impune? nu este el în om înăscut? De sigur că omul se nasce cu el, numai că prin cultură, ca prin o adevărată gimnastică intelectuală, îl dobîndim în un grad mai mare. Cât de căutat, de prețuit, de cerut este el indivizilor n'avem de cât să ne uităm la toți legiuitorii și ale lor legiuri și ne vom convinge, că ci prin toate mijlocele tind alu desvolta și conserva, pentru conservarea și prosperarea nemului său a Statului; era acolo unde respectul se slăbește sau dispare, urmînd confuzia, anarhia sfărămarea.

Așa: se încheie convențiuni, tratate, dar tăria și esistența lor durează atât pre cât respectul este depus în cauză.

Respectul de multe ori se împune și de sine. Așa: națiunile totdeauna au purtat cu fală respectul aceloră dintre ele, cari au împins sau au ajutat înaintarea umanității pe calea binelui. Cine nu știe că poporul roman până astăzi este admirat și respectat pentru înaltele lui învețături juridice, de experiența căruia omenirea se folosește. Tot acesta am putea dice și despre Elini atât în privirea oratoriei, cât și în privirea picturii, sculpturii, etc. (t). Însuși și până astăzi popoarele păstrează respectul aceloră, dintre ele, cari escelează prin eroismul său prin dibăcii: fie ele literare, științifice, artistice, musicale, agronomice, etc. etc. Așa dar când respectul este o condițiune inerentă naturii umane, nu ne va surprinde, dacă vom auzi că sf. biserică creștină ortodoxă, ne cere să respectăm persoanele din clerul cu respectul cuvenit, cu atât mai mult că chiar și păgânii respectau pe preoții lor.

Așa *Brahmanii* diceau: „a servi pre ună brahman este ofaptă de meritul . . . . acela care va fura ceva dela ună brahman va fi tăiatu cu jeresreau“ . . . . (Hist. Ind. t. III, pag 210 Marles).

Budistii pretindeau: „a se purta bine către Bonzi“ (Grosier 583). *Confucius* obligă pe Chinezii: „a fi cu celăl mai mare respectul către pontificele suprem, ce este imperatoarele...“ (Pastoret. p. 138.)

Iară *Zoroastrii* dice: „Mobeșii sau Magii, ce înșamnă escelenți, sunt singurii omeni ale căroră rugăciuni sunt ascultate.“ [Anguetil. vol. III pag. 555).

Osirius ordonă egiptenilor: „a revera pe preot, iară unu omu ordinar nu-i este permisu a se crede egalul preoților.“ (Anach. t. II. p. 334 și Creuzer 795).

Tot asemenea și *Orfeu* și *Numa* alii Elinilor și Romanilor prescriau și ordonau celăl mai mare respectul preoților lor. (Montesq. polit. Rom. în Relig. P. 241).

Dar de *Moisi* ce voiul mai dice? Nimic alta decât voiul trimite pe ori-cine a se convinge din însuși cărțile lui. (Num. XIX, idem V. și aiurea). Voiul trimite încă și la *Solomon* (Ecclesiast cap. VII. 31). Și în mai toate locurile Scripturii a vechiului aședemint ni se oferă destule probe convingătoare.

Respectul ce păgânii și însuși *Moisi* prescriau preoților lor, se pôte privi ca premergătorul celui ce se cere în legea creștină, așa precum premerge aurora răsării soarelui, totu astfel și respectul ce dedau păgânii și moșaiștii preoților lor, a fost precursorul aceluia ce noi creștinii datorim adevăraților ministrii sacri, stabiliți nu de omeni ca ai păgânilor, ci

de însuși Domnul nostru *Isus Christosul*, fundatorul bisericii creștine. Iară respectul ilu datorim cu atât mai multu cu cât însuși marele Ierarh înaintea înălțării sale la ceru, a rânduitu și vedutu împlinitori ai servirii sale apoi între altele li spuse: „celu ce vè primesce pre voi, pre mine mē primesce“ . . . (Mat. 10. 40). și la *Luca* cap. 10 vers. 16 le dise: „Celu ce vè ascultă pre voi pre mine mē ascultă.“

Fată cu aceste decisive cuvinte, urmază, că tot celu ce pörtă și se fălesce cu numele de creștinu, trebuie să se supună cerinței divinelor sale învețături și se respecte ierarhia bisericească, căci tot elu însuși le cere și prin apost. *Pavel* la *Tesal.* 5, 12; 1, *Corint.* 9 13; *Tim.* 5, 17; *Gal.* 6, 1, și în alte locuri.

Din cuprinsul textelor de mai sus rezultă încă, că compunerea dinafarică a bisericii se alcătuesce din păstori sau ierarhia bisericească și turmă. Cei înteiu au autoritate de a conduce, iară cei din urmă de a fi conduși. Cumcă Mântuitorul voi ca următorii sei să fie respectați de turmă, o spune categoric la *Mat.* 10, la *Luca* 10 și aiurea: „cei ce vè nesocotescu pre voi, pre mine mē nesocotesce“ . . . cuvinte care nu se pôte raporta numai la păgâni, ci de singurul privește și turma, care în curënd era să se creștineze. Conform cerințelor divinului șefu al bisericii, apostolii și următorii lor în tot-de-una s'au bucuratu de respectul pe care ilu ceru învețaturile evangelice și morala creștină; nu mai puțin și turma a respectatu ierarhia bisericească, și nu numai de formă, ci din totă inima, dovadă este glasul ei, care a găsitu în turmă tot-de-una pământu roditoru; dovadă sunt sfaturile ierachiei pururea realizate; și însuși practicarea în consciință a celei mai severe morale, în unu timpu când moravurile erau așa de corupte, probază că creștinătatea — turmă — din cele dintâi timpuri, a iubit, a ascultat și a respectatu ierarhia, pe apostoli și pe următorii lor.

Creștinii prin secole își au arêtat respectul către ierarhiu lor, nu numai pe cât a fost în viață, ci au continuat a-i respecta tot cu aceeași ardore și după mörte, punându-i în numărul sfinților; esemple avem destule în istoria eclesiastică.

Apoi când ni se aducă atâtea dovede, cum am putea rămâne surdi la toate acestea, la vocea consciinței însuși, care ne vorbesce și demonstră mai evidentu de cât în ori-ce volume că omul este făcutu de a respecta. Și cum ne ar judeca păgânii, și cei ce sunt pe cale a veni la noi, când în sinul nostru s'ar găsi individi privați de respectu, reci către păstori și mai alesu deprinși a aduce vrazbă între păstori și turmă!

Gândescă că ori-cine scie fôrte bine, că Evreul și până astăzi își respectă cu fânatism legea și rabinul, asemenea Turculă, Chinezulă, și chiar barbarul. Față de acele ăise, urmăză că ar fi ună sacrilegiu pentru ori-ce creștină, fie de ori-ce naționalitate, atunci când prin cuvântă ori prin fapte, ar tinde a scădea respectulă ce datorim ierarhiei bisericesci.

Mai ales aici, în păzitulă de Ddeu regatulă României, în care străbunii noștrii, totăuna bună creștină, ortodoxi de răsărită, și-au eternizat memoria prin devotamentulă mare și respectulă ce au avută cătră s. religiune creștină și cătră păstori; aici repetă nu credă că s'ar pută planta indiferentismulă, iară acei ce s'ar încerca să lucreze în scopurile acestea, ar dovedi micime de sufletă, nereligiositate, orbire sufletescă și necunoscintă complectă, de trecutulă nostru depărtatū și chiar și mai apropiatū, în care vremi critice, Romanismulă în jurulă ierarhiloră loră respectatū a aflatū scăpare și a triumfatū. Cei ce s'ar încerca a sădi recelă între păstori și turmă, căutând a reci inimile acestei din urmă, n'ar fi de cât geniile rele pentru noi și ca Români și încă mai multă ca creștini, ce tot-deuna am aparținutū s. religiunii ortodoxe resăritene, în care au muritū părintilă și protopărintilă noștri, și despre carilă poetulă ar putea ăice: „Că geniulă străbuniloră tainicū ni șoptesce, să nu ne abatem, ci să-ă imităm.“

George Arama.

Vorbire funebrală.*)

de

Protoscincelulă I. Goldis.

„Și plângeau toți și se tânguiaū pentru dânsa; iară elū a ăisū: nu plângeți, că n'a muritū ci dôrme!“
Luca VIII. 52.

Acăsta mângăere a datū dlū Christos lui Iair și rudeniiloră lui, carilă plângeau pentru môrtea feciôrei.

Astăzi, când durerea genarală, ce se manifestă în fețele posomorite a unui publicū atât de numerosū, când suspinulă și tânguirea familiei venerabile ce impresoră acestū cosciugū ne dovedescă mărimea triumfului morții: ôre cum voiū pută eū domoli durerea genarală, cu ce voiū pută alina suspinulă și tânguirea maicei neconsolabile și a consângeniloră întristați?

O môrte! tu esti fêră sêlbatică, ce umbli ăiua și nôptea, neîncetatū consumi și nici o dată nu te sature; esti copilū neodihnitū, ce arunci în pomulă omenirei, și faci să cadă necôpte cu cele côpte a laturea; esti unū secerătorilă, sub a cărui mâni neobosite cadū spicele totū mereu,

până vei secera holda întrégă! Tristulă adevêrū ne zace înaintea ochiloră, vedendū frumseta noastră cea zidită după chipulă lui Ddeu, grozavă nemărită neavendū chipū, adevêrulă spusū de profetulă Davidū, că „omulă e ca érba și ăilele lui róna diminetilă, flôrea câmpulă“; o fiică amabilă, după nume și ființă flôre, abia în etate de 16 ani, speranța, mângăerea buniloră ei părinti, carea după crescerea eminentă promitea că va fi ôrecând oglinda secsului frumosū, acăsta jună ce a fostū nu este mai multă; sufletulă ei s'a mutatū la Ddeu care i l'a datū, iar corpulă a rēmasū pamântulă din care este compusū: naintea ochiloră noștri zacū recile ei rēmașite sub nume de cadavru; cu infiorare vedemū aci ce este omulă.

Omulă socotitū după mîntea și faptele lui a fostū și este în adevêrū o enigmă. Omulă în cartea naturei este semnulă cugetării:

„Din două elemente omulă e creată,
„Din materiă brută și spiritū curatū:
„Spiritulă e ângerū, materiă lută,
„Combinatē ambe de celū nevêdutū.
„Ce devine omulă după a lui môrte?
„Se metamorfôsă fiecare parte:
„Lutulă lutū devine, cum s'a și produsū,
„Și se decompune pre cum s'a compusū.
„Iar spiritulă sacru alți ômenilă vieză,
„Operele sale Genilă noi formăză.
„Lampa omenirei, omulă se sfîrșesce,
„Ca făclia care lucindū se topesce.
„Flama, oleū, scama ce se face ôre?
„Totalū se transformă și nimicū nu môrte.“**)

Omulă este ună arbore în grădina cea mare alui Ddeu; a lui rădăcină sunt în pamântū, culmea lui însă se înalță la ceriū, și este mijloculă între ceriū și pamântū, între creatorilă și creaturilă.

Și dacă clasicile popóre din vechime, Grecii și Romanii au cređutū despre môrte, că e fiulă noptiū, frate cu somnulă, ambii Ddei personificați și de o natură, carilă umblândū pe pamântū unulă dădea omeniloră odihna temporală altulă cea eternă; dacă dânsii au cređutū că pentru sufletă mai este o lume și din colo de mormântū: ôre noi, carilă pe lângă mîntea omenescă avemū garanția nemurirei și în descoperirea ddeescă, — să credemū că môrtea e nimicirea totală a omului? Să credemū că spiritulă se sfîrșesce în mormântū cu corpulă? O nici decum! ci din contra trebuie să credemū: că după nôptea în care orbicămū pe acestū pamântū, môrtea pentru sufletă e roșeta zoriloră, și din mormântū se înalță sôrele nemurirei, precum ni-a garantatū dlū vieții și alū morții, când a ăisū iuvêțaciloră să nu se témă de cei ce ucidū corpulă dar sufletulă nu-lă potă ucide [Mateiū 10. 28].

*) S'a pronunțatū la môrtea dsôrei Flôrea Bonciū, fiica Dlii notariū publicū în Arad, la 20 Octomvre 1881.

**) Aricescu.

Înțeleptul Socrate a ȃisū, cā tōte lucrurile esistenȃi se ȃmpartū ȃn dōnē clase: dupā cum sunt visibile sau nevisibile; cele nevisibile, respective necuprinse de simȃiri, sunt statornice, iar cele visibile se schimbā neȃncetātū. Pārȃile nōstre esenȃiali sunt sufletulū și corpulū. Corpulū e vizibilū iar sufletulū nevisibilū. De aci urmēzā, cā ȃntre destinulū sufletului și alū corpului precum și ȃntre naturele acestora nu esistā nici o asemēnare.

Precum ȃn lumea esternā stropiȃ de apā, fārā a se putē nimici, se rentōrnā pe diferite canaluri la marea Oceanū, cu care sunt omogeni; precum ȃn lumea internā atomii sāngelui, dupā ce și-au ȃmplinitū prescrișele funcȃiunii ȃn diferite părȃi ale corpului, curgū iarāși la sāngele ce umple camera inimēi, cu care sunt omogeni: așā e necesitate, ca sufletele ōmenilorū, spiritele acestorū lumi mici, sā se rentōrne la Dȃeū, la spiritulū ce umple lumea cea nemārginitā, cu carele ele sunt ȃnrudite, sunt omogene.

Eū amū ȃn mine simȃtulū neamurēi, ȃice Victor Hugo; sum ca și o pādure, carea aū tāiat' o adeseori pānā la rādācinā, dar a cārei mlādiȃe pururea iarāși s' aū desvōtatū cu mai multā vitalitate. Eū me simȃșcū crescēnd cātrā ceriū . . . . . Voi ȃiceȃi: sufletulū nu e alta, decātū rezultatulū puterilorū trupesci. De unde vine darā, cā sufletulū meū treptatū mai tare se luminēzā, cānd ȃmi scādū puterile trupesci? ȃn capulū meū amū iērna; ȃn inimā ȃnsā primāvēra netrecētōre. Precāt mai mult me apropiū de sfirșitū, pe atāta mai tare audū simfoniile lumelorū nemuritōre, care me chiamā la sine. Minunātū lucru e acesta, și totuși e simplu . . . . . O jumētate de secolū a trecutū, de cānd ȃmi descriū cugetele ȃn prosā și poesie. Prin formele istoriei, filosofiei, dramei, romanului, satirei și ōdei — tōte le am ȃncercatū, și totuși simȃșcū cā nu am spusū nici a mia parte din aceea ce stā ascunsū ȃn mine. Cānd voiū pāși ȃn mormēntū, potū ȃice și cū ca mulȃi alȃii, cā mi-am terminatū vieȃa! Lucrulū meū de ȃi ȃnsā se ȃncepe de nou cu ȃina de māne. Mormēntulū nu e cursā ci punte. Elū se ȃnchide la apnșū, ca la revērsatulū zorilorū ērāși sā se deschidā. ȃn tōtā ōra me nobilitezū, cāci lumea acēsta o privescū de patriā, și cāci dreptatea me sileșce, precum a silitū pre Voltaire, acēsta dȃeime omenēscā. Opera mea se aflā nainte ȃnceputului; din suvenirea mea abia am depusū alt-ceva, decātū pētra fundamentalā. Māși bucura dacā o-ași vedē, cum cresce treptatū spre ȃnālȃime. Pofta dupā ȃnfinitū constatēzā esistenȃa ȃnfinitulū.

Acestū mare bārbatū e convinsū despre adevērulū pronunȃtū deja de ȃnțeleptulū Seneca Epist. 102. cā „ȃina din urmā a vieȃii este ȃina naserii eternitāȃi; adevērulū constatātū de Pla-

tone, cā sufletulū este o fiinȃa ȃnteligintā, de sine mișcātōre, mișcānduse dupā numerū ȃn armonie; adevērulū lāmuritū de Aristotele corifeulū filosofilorū: cā sufletulū este o continuitate a corpului fizicū și organicū, ce are putērea vieȃii; adevērulū grāitū de Ap. Pavel cātrā Eyrei: „Cā aicia nu avemū cetate statornicā, ci cāutāmū pre cea viitōre“. (XIII. 14)

„Credinȃa, la care eū apartēnū — ȃice Castelar — vede probele existenȃei lui Dȃeū, ȃn mecanica corpurilorū ceresci; dar ca probā de asemenea valōre a ȃnteliginȃei supreme a tōte ocārmuitōre, considerā ea organismulū și legile dupā care se ȃndrēptā voia nōstrā, demandāȃiunile consciinȃei și funcȃiunea meditaȃiunii, adeca mecanismulū lunei interne, care ȃn privinȃa sublimitāȃii este egalū cu mecanismulū lunei externe, și dā dovēdā, cā degetulū lui Dȃeū a atinsū fruntea acelei fiinȃe, ce se numeșce omū, cāci este creatū dupā chipulū lui Dȃeū“.

Lumea acēsta pentru noi e marea suferinȃelorū; vieȃa omului e o barcā ce ȃnnōtā pe deasupra, fiind legānatā și ameninȃtā din momentulū plecārii pānā la limanū. Pentru aceea popōrele Traciei din vechime — precum ne arātā Herodot ȃn cartea V, cap. 4, — decāte-ori se nāșcea omū ȃn lume, se adunā și se vāetaū cu amarū, iar mōrtea o serbaū cu oșpeȃe și petreceri, aducēndu-și a minȃe de neșasurile vieȃii, care s' aū sfirșitū prin mōrte.

ȃnceputulū și sfirșitulū sunt asemenea. Neputinciosū se nāșce omulū și neputinciosū eșce din lume. Dreptaceea nici amabila nōstrā sorā Flōrea, carea dedu dovadā rarā despre ȃnteliginȃa ce ȃn tōtā vieȃa o a caracterisatū, cāci mascāndu-și nespusele suferinȃe proprii, cu faȃa suridēndā, ca o lebedā gingașā a lui Apollon, ȃn ultimele ōre spunea vōrbe de māngāere neconsolabilei sale mame, — acuma nu-și pōte luā remasū bunū dela pārinȃii și dela toȃi pre cariȃ i-a iubitū și cunoscutū, ci prin mine ȃmplinesce acēsta detorinȃa tristā și ȃice:

Iubiȃii mei pārinȃi tatā și mamā! Riuri de lacrimi curgū pe faȃa mea veșteȃitā, inima mi se frānge de amarū, cānd, nainte de a pleca pe calea de unde nu mai este rentōrcere, ȃncā o datā cadū ȃn braȃele vōstre și cu buze tremurānde, ȃnecāndu-mē de suspinuri durerōse veȃicū „remasū bunū!“ Grigea vōstrā pārintēscā ȃnșoșitā de atātea sacrificii ȃn ȃnteresulū crescerii mele, iabirea vōstrā, cu carea pe patulū ȃndelungatelorū mele suferinȃe m' aȃi grȃjitū ȃi și nōpte, sā vi o respilātēscā bunulū Dȃeū, cāci eū nu o potū.

Rogu-vē, nu vē supēraȃi pentru mōrtea mea, cāci ea a pusū capētū suferinȃelorū ce nu le mai poteam suporta. Cugetāȃi bunilorū mei pā-

rinți, că morțea mea e numai un rău părută; căci viața omului — precum știți — în totă ziua se scurtă cu o zi; este o moarte continuă, ce se datăză chiar dela nascere. — Dela nascere murindă și eu în continuu, să nu vă suprați, decă prin despărțirea sufletului de corp am încetată a muri; am scăpată de acest rău părută, și am ajunsă de a nu mai fi supusă suferințelor lumesci. Primiți această mângăere, basată pe adevărul mărturisit de înțelepții omenirei, precum și de Maica noastră biserică, în a cărei spirită sub aripile văstre părintesci am primită o creștere deosebită. Eu nu voi mai merge ca și până acuma la biserică cu tine mama mea doasă, căci stăpânul bisericei celă atotputernic mă chemată la sine; eu de acolo nu me voi mai renturna, dar veți veni voi la mine, când va voi Ddeu, în a cărui mână este viața și morțea. Până atunci însă voi așterne rugăciuni ferbinți înaintea tronului ddescu pentru sănătatea, îndelungă viața și mai pe urmă fericită trecere, a văstră dela cele pământesci la cele cerești. Atunci eu érași voi fi în brațele văstre împreună cu sora și fratele meu, și întrunirea noastră va fi eternă.

Buna mea soră Ana și fratele meu Iuliu, cari sunteți sângele și carnea mea, nu plângeți după mine, ci mai virtosă mângăeți pre înristații noștri părinți, cărora voi aveți a le da recompensă și pentru perderea mea.

În urmă despărțindu-mă pentru totdeauna de voi unchi și mătușa mea, precum și de toate amicele și cunoscuții mei: cu Ioan gură de aură ve dicită „Remasă bună . . . că eu plec pe calea străină, pe carea nu am mai umblată nici o dată; plec în țera depărtată, care nu o-a vedută nimenea; plec la locuri, unde nu me petrece nimene; plec înaintea judecătorului mare și înfricoșat, înaintea căruia nu știu cum voi apăra cauza mea“; dreptă aceea Vă rog pre toți, că, de cumva cu cuvântul său cu fapta vre o dată v'am greșit, să mă iertați, și vă rugați pentru mine ca și bunul Ddeu să me ierte!

Reflexiuni la conferințele preoțesci învățătoresci.

Fără scută contra năvalor, sociale-economice-politice din afară; din lăuntru prin asistinta noastră pasivă, în parte și prin cooperarea noastră directă, sucumbe pe zi ce merge pietatea și religiozitatea, prindându în aceeași măsură rădăcini ipocrisia și nemorală; iată bôlele externe și interne cari mistue viața poporului nostru și îi face existinta problematică.

Față de această pornire desastroasă simțului de conservare a produsă o lume de idei pentru lecuirea răului și întorcerea spre bine.

Însă idea salutară dar între împrejurările noastre excepționale nerealisabilă, în loc de ameliorare va accelera procesul de distrugere.

Cine nu recunoște importanța conferințelor preoțesci-învățătoresci? Resultat practică însă vor pute ave acele conferințe numai atunci, când remediile de îndreptare vor fi premeditate; binenimerite, și executabile și strictă esecutate, căci acumularea concluseror neexecutate sau neexecutabile ar învolve două anomalii anume: neputinta sau neglijinta, și una și alta ar da de gol slabiciunile noastre, și astfel resultatul practică al conferințelor ar fi: constatarea neputinței noastre, neîncrederea în noi înșine, descurăgearea și nădușirea pornirei spre bine în germine. Va să dicită tocmai contrariul intenției unei lor.

Ca conclusele noastre să nu remână numai în princip, iar de alta parte să se potă constata practicabilitatea lor, ar fi de dorit să se oblige toate oficiile parochiali a raporta la un termen anuntit, despre măsurile întreprinse pentru efeptuirea concluseror conferințiali și despre resultatul obținut; iar oficiile protopresbiterali pe temeul acestor raporte să faca o dare de samă generală despre activitatea și resultatul obținut în decursul anului, arătându totdeodată eventualele pedeci ori mijloce probate de eficace întru realisarea scopului nostru cultural. Acesta, cred eu, ar fi calea cea mai sigură de a deveni la mijlocul cel mai practică de îndreptare, căci altcum vom rămânea tot la sfaturi și vorba totă vorbă rămâne, apoi dicala e: vorba multă sărăcie.

Un studiu critică asupra activității conferințelor dela început până astăzi ar vedea pe deplină valoarea lor practică; căci critica este purgatoriul adevărului. Însă acest studiu s'ar putea face numai pe temeul raportelor amintite.

În lipsa acestor date mă mărginesc la sulevarea unui singur obiect, care mi se pare de mare importanță și dela acărui realisare acceptă multă — la bibliotecile scolare.

Scopul școlii este a cultiva inima și mintea tinerimii. Dar adeseori, una sau alta, mai alesă însă inima rămâne puțin nutrită, astfel, încât în puțin timp după părăsirea școlii carea n'a fostă spriginită și din afară copilul uită tot ce a învățat, lăsându o singură urmă în inima lui, — credinta că școla n'are nici o valoare practică — etică. Deci spre a suplini acestea neajunsuri ale școlii și totodată a îndrăgosti copilul cu cartea, iar prin acesta a-l stimula

a se ocupa cu ea neconținută; pedagogia modernă a creat o literatură anume pentru copii. În aceste cărți scrise în limba și după priceperea copilului într'un mod plăcut și amuzant autorul se furișează pe nesimțite la inima copilului la care n'a putut străbate pe deplin învățătorul prin prelegerile sale obositoare, umbrindu-o de idea bunului, frumosului și folositorului. Prin istorie morale îl întărește în virtute; prin tractate istorice îl înfățișează gloria trecutului; prin descrieri topografice și etnografice îi arată pământul și poporul pentru care trebuie să trăască și móră; și prin toate acestea și altele îl face un membru viu al bisericii și națiunii. Tocmai aceea, ce este întreit dorința noastră în împrejurările excepționale în care ne aflăm noi.

În occident, carele poartă flamura culturii, au descins scriitori celebri la junime, i-au ascultat șoptele inimei nevinovate și i-au dat un aliment fecund prin crearea unei literaturi bogate pentru junime. De ce să nu putem aștepta și noi dela literaturii nostri, cari au inimă pentru națiune și biserică să descindă la acești mici, în a căroră mână este depus viitorul nostru.

Privirea ageră a Preasânției Sale Dlu Episcop diecesan n'a trecut cu vedere nici acest puternic mijloc de cultivare. A recomandat conferințelor preoțesci-învățătorești înființarea bibliotecelor școlare. Am totu așteptat să se publice conclusele tuturor conferințelor barem în estras spre a vedea ce modalități s'au aflat mai practice pentru realizarea acelei idei; însă în lipsa acestora mă mărginesc a reflecta la conferințele din Arad și Chitihaz, despre cari s'a raportat în Nr. 43 și 45 a „Bis. și Școlei.“

Ambele conferințe decid în conformitate: a prelimina în bugetul comunelor bisericesci o anumită sumă pentru acel scop, și apoi bene notandum: să li se și recomande cărțile potrivite pentru acest scop; drept dovadă, că aceea literatură e puțin vulgarizată și puțin cunoscută.

Magna petis Phaeton! să cere aceea ce nu avem; căci nu putem da în mâna tinerimei nișce traduceri cari au în vedere alt popor; nici cărți inspirate să înstrăineze tinerimea dela umbrele strămoșilor nostri; ci acelea cărți trebuie să fie originale, scrise anume în limba și după vederile tinerimei noastre, reoglindându-se într'ensele spiritul particular în care voim să ne educăm generațiunea nouă. Dacă însă din micul număr al cărților ce le avem din această specialitate vom mai detrage și pe acelea, cari nu corespund sau tocmai vatămă interesele nos-

tre particulari, ne va rămâne un număr foarte nelămurit și vom ajunge în poziția anormală, ca comunele se voteze, iar noi să n'avem de unde să le dăm cărți. Și astfel s'ar întâmpla, ca unul dintre cele mai importante concluse să n'aibă rezultatul dorit.

Literatura pentru tinerime este o lipsă ardentă la noi, să nisuiam a o cultiva, căci densa va fi un puternic scut al junimei noastre contra tuturor influențelor stricătioase.

Din considerațiunile espuse am și îndresnit și propune în conferința din Arad la care am avut onoare a participa: să fie rogat V. Consistoriul a se îngriji de o literatură acomodată pentru tinerimea noastră, prin angajarea unor puteri destoinice pentru această operă și prin distribuirea de premii pentru cele mai bune cărți de acest soi.

Deoarece însă în reportul despre conferința arădană nu aflăm amintire despre această propunere și poate se va fi omis și trecerea ei la protocol, îmi țin de datorie a o recomanda pe această cale tuturor căroră li se cuvine.

R. Giorogariu.

D i v e r s e.

* **Cătră onorații cetitori!** *Preasânția Sa Dlu Episcop diecesan binevoind a primi rugarea mea motivată de a me dispensa de redactarea acestui jurnal dela anul nou 1884, me simțu detoriu a aduce respectuoasele mele mulțumiri on. cetitori și corespondenți, pentru bunăvoința și spriginirea călduroasă de care făcură părtașă neînsemnata mea persoană, în cursul activității mele ca redactoru la acestu jurnal!* Vasiliu Mangra.

* **Oferte pentru seminariul înființând a** mai intrat următoarele și anume: din com. Doncenă Moise Dronca, Nicolau Besan, Lulusa Iorga, Mihaiu Marcu, Gligoru Ursu și Flore Ursu câte 1 fl. iar caialaltu dela mai multu credincioși câte 50 cr. Comuna Ignesti: Savu Lasleu și Vincentu Biberia câte 2 fl. Savu Toderu, Vasiliu Duma. Simeon Crișan, Dionisie Bortis, Marcu Lasleu și Onutu Gaita câte 1 fl. comuna Miniad: Toder Moise, Marcu Todor, Ursu Florea, Cunta Iuon, Toder Todor și Vasiliu Andreica câte 1 fl. comuna Selejen Pascu Marișu 2 fl. Peschan Karl. Nicolau Stoian, Ioan Marișu, Nicolau Here, Georgiu Galet, Gruia Lulusa, Vasile Marișu, Ioan Marișu, Pavel Motu, Constantin Toll, Georgiu Danciu, Marcu Danciu, Marcu Tabuia, Georgiu Russu și Stefan Lazar câte 1 fl. din opidulu B-Sebeșu. Dlu Pavel Pugna 5 fl. Dlu Buky Jozsef pretore 1 fl. și Lukacs Zsigmond 1 fl. comuna Susani Iacob Toma, Simeon Bunu, Ioan Tica, Ioan Posa, Mihaiu Tica, Nistor Tica, Stefan Bunu, M. Bunu, Chirion Posa, Ioan Tica, Ioan Tica a culi, Solomon Tica și Gligor Tica economi câte 1 fl. comuna Nadalbesti: Todor Anuța, Iosifu Farcu, Savu Vojan și Todor Vojan câte 1 fl. Toma Costan 1 fl. 50 cr. iar caialaltu dela mai multu credincioși câte 50 cr. Părintele Iacobu Varga din Zarand 30 fl. Părintele Aureliu Varga Socodoru 20 fl. comuna Körös-Tarján 4 fl. comuna Pustinișu 26 fl. și anume: din cassa comunală și bisericeii 8 fl. Palo-

taie testvere 4 fl. Ignat Halász 2 fl. 24 cr. Dimitrie Cota 2 fl. 16 cr. Nicolaă Horecsni, Nicolaă Cota, Gavrilă Costa și Constantin Cerau câte 1 fl. Adolf Maj 60 cr. iar ceilalți bani din naturalie. Părintele Toma Micșa din Aliosă 5 fl. comuna bisericească Areniaș 50 fl. comuna bisericească Cherechiu 500 fl. comuna bis. Cladova 20 fl. com. bis. Covăsințu 200 fl. com. bisericească Cayină 150 fl. com. bisericească Drauț 10 fl. com. bisericească Galșa 250 fl. com. bisericească Măderat 100 fl. comuna bisericească Minișu 100 fl. com. bisericească Nadășu 50 fl. comuna bisericească Pancota 200 fl. com. bis. Șiria 300 fl. com. bisericească Șicula 150 fl. și ofertulă comunei biserice. F. Varșand 150 fl. Dlă Georgiu Morarescu preotă asesor consist. din Tinod 100 fl. Prin Dlă protopresviteru ală Beiușului s'a colectat 70 fl. și anume: dela Dlă colectante Teodor Fașe și Gavrilă Cosma câte 10 fl. Vasiliu Ignat și Negrin comerciantă câte 5 fl. Ioan Lazar, D. Simai și Teodor Popa câte 3 fl. Sofia Sziladi, Nicolaă Criste, Georgiu Breancu, Mihai Cosma și Ioan Pinter câte 2 fl. Augustin Teochar, Iosif Gall, Stupa Ignacz, Alecsa Ardelin, Georgiu Popu, Georgiu Papluca, Ioan Molnar, Ana Dudulescu, Alesandru Andrei și Georgiu Criste câte 1 fl. Dimitrie Sferlea și Paulă Bodnară câte 50 cr. Dlă Constantin Barbos din Vinga 10 fl. Dlă Petru Mihaloviciu croitoriu în Arad, 10 fl. La colectele publicate dela clericii abs. Ioană Evușau și Dimitrie Ionescu a contribuită următoarele comune: Monostoru 142 fl. 65 cr. comuna bis. 50 fl. Mihailă Rusu preot 10 fl. Iustină Cotta, Iosif Suciă, Arsenie Radosavă, Iacob Tudorov și Mincu Bergină câte 5 fl. Isa Putin, Paia Iconovă și Iova Bergină câte 3 fl. Nicolaă Cotoraciă, Dimifrie și Saveta Bergină, Luca Chirină, Georgiu Carabașu, Laza Davidă, Nica Iorgină, Toma Bergină și Giura Savulovă câte 2 fl. Andrei Savulovă, Iota Chirină, Vasiliu Cristea, Moise Gruină, Aron Carabașu, Liubișă Stamorană, Nica Pascu, Iveia Gruină, Andrei Șoichin, Ilie Luchină, Toșă Tudorov, Aron Tudorov, Maximiliană Huba, și Nica Cumbria Adam câte 1 fl. iar dela mai mulți credincioși în prețul de 20 polovici grău s'a vândut cu 12 fl. 10 cr. Baratéză comuna bis. 5 fl. Ioană Muntaană preotă Dim. Bașenentă jude și Ilie Luca câte 3 fl. Const. Mințu 2 fl. Dim. Pepa, Iuliana Nica Popă 1 fl. Cristina Popă, Marcu Candea, Ioană Luca, Georgiu Bălașu, Georgiu Pepa, Ioană Nicolescu și Vinc. Candea câte 1 fl. Elevii școlii populare române 90 cr. iar ceilalți dela mai mulți credincioși Hodoniă 43 fl. 64 cr. și anume dela Isaia Cioca și Ioană Miloșă câte 2 fl. Mitra Spatară 1 fl. iar ceilalți dela mai mulți credincioși și 36 polovici grău, s'a vândut 31 fl. 94 cr. Calacea 14 fl. 80 cr. și anume Ioană Nincu 2 fl. Mihailă Dimitrieviciă, Ilie Groza, Traiană Ribarovică, Georgiu Bășă, Dimitrie Balintă, Elisabeta Buduna, Geor. Buduna, Moise Buduna și G. Bugariă câte 1 fl. Adr. Soață 1 fl. 50 cr. iar ceilalți dela mai mulți credincioși. St. Andrei 19 fl. 34 cr. și anume Savu Miescu docintă 5 fl. 50 cr. comuna politică 3 fl. Nicolaă Tenchea, Vasilie Perină, Dim. Opra și Georgiu Simianțu câte 1 fl. iar ceilalți dela mai mulți credincioși. Murani: 40 fl. 65 cr. și anume dela comuna bis. 15 fl. Atanasie Paulisană, Mihai Vulpă și Dna Elisabeta Murányi Manase câte 3 fl. Kertay Jozsef not. 2 fl. Ioană Mihaloviciă, Eva Vulpe, Persida Munteană, Achilă Deschan, Samuil Hammer, Stefan Poșă, Vasiliu Munteană, Georgiu Marișă și Georgiu Munteană câte 1 fl. iar ceilalți dela mai mulți credincioși și 39 polovici și 1 oă de grău s'a vândut

cu 26 fl. 4 cr. (Va urma). *Ignatiu Papp*, secret. consist. Arad 12/24. Noemvre 1883.

Bibliografiă.

"Higiena poporală cu privire la săteanul român," învățături practice pentru preoți, învățători, seminare, preparandii, școle primare superioare și pentru toți aceia câți țin la sănătatea poporului dela țără, — de Dr. G. V u i a, prof. la instit. pedag. teol. în Arad. Cu figuri în text. Prețul 8) cr. = 2 lei. Acăsta carte se află sub tipar și în scurtă timp va apăre. Ea se pôte de acuma comanda la autorulă.

Atragem atențiunea cetitoriloră asupra acesteia lucrări folositoare care, nu ne îndoim, va umple o lacună preasimțită acum când din tôte părțile se întoneză necesitatea acunoștințeloră reguliloră sanitare. Limbajulă este atât de ușor încât îl pôte pricepe ori-ce cărturariă română. Figurele procurate din Lipsca sunt atât de frumoșe încât loră aseminea nu se prea gășescă în literatura romană ilustrată.

"Ună pericolă națională" de Dr. I. C. Drăgescu. Ploescă. Tipografia Progresulă. 1883. O broșură de 30 de pagini, care pagini însă ar merita să fie cetite de fiecare română. Autorulă descrie ranele fizice, morale, intelectuale și economice de care suferă poporulă românescă, cu deosebire celă din Romănia. Cu trăsuri viguroșe și colorii viie depinge stărea deplorabilă, nenumeratele neajunsuri de care suferă țera. Apoi ca medică nu întrelasă a indica și mijlocele de vindecare. Autorulă crede că cauza „sfârșelii morale” de care suferă poporulă este în primulă locă amor. Țirea saă mai bine dășă mărtea credințelă religioșe. Poporulă așă staționar mâne descresce. Frumșeța fizică și morală se perdă. Generațiă modernă se închină la două Deități păgâne: Vinerei și lui Bachus. Elă e medică și are multe ocașie a se convinge despre acestă tragică adevără. Loculă cărtiloră de cetit îlă ocupă cele de jocă. Mania francezismulă scote din salone limba românescă. Causelă descrescerelă populațiunei nu o află nici în perderea vigorei fizice a rassei nici în alcoholism, ci în miculă numără ală cășătoriiloră și în enorma mortalitate. Din tôte țerile Europei numai Islanda are mai puține cășătorii decât noi. Concubinajulă grasază, și numai în anulă 1870 a produsă 8260 copii nelegiuiti. Acestia apoi perca vai de ei! Cere întroducerea impositulă pentru celibatară, diminuarea contribuției în proporțiune cu crescerea numerulă copiiloră în o familiă. Fântăna a nenumerate rele este trailulă nehygienică deci, să se introducă ca studiă obligătoriu în tôte școlile, rurale, normale, gimnasia licee, și oștire — *higiena*. Să se creze un Ministeriu ală salubrității și higienei publice. Frumosulă limbajă, simțulă patriotică și universal-romănescă, tonulă elegică, cam pessimist, facă acăsta broșură interesantă și cât să pôte instructivă. Dr. V.

Concursă.

Conform ord. Ven. Consist. diecesană ală Caransebeșului dto 27. Octobre a. c. Nr. 814. B. se escrie concursă pentru întregirea vacantei parochii de clăsa III-a din comuna *Unip*, protopresbiteratulă Jabelului cu termină până în 25. Decemb. a. c. st. v.

Emolumintele sunt: una sesiune de pamentă comasată, stola usnată, dela 115 case cu 560 de suflete, 10 litre de grău și litre 5 de cucuruză dela fiecare casă și cuartiră liberă.

Doritorii de a ocupa această parochia sunt avisați, recursele lor înstructe în sensul stat. org. și adresate comitetului parochial, ale trimite părintelui protop. Alesandru Ioanoviciu în Jebolă până la indicatulă termină, avându recureții în vre-o Duminecă seú sərbătore, a se presenta în biserică spre ași arăta desteritatea în cantă și cele pastorale.

Unip în 13 Novembre 1888.

Comitetulă parochială.

In conțelegere cu protop. tractuală.

Pentru deplinirea postului învățătoresc din comuna *Gurbediă*, protopresbiteratulă Tina, cottulă Bihor, se deschide concursă cu termină de alegere pe 27 Novembre a. c.

Emolumintele sunt în bani gata 100 fl. v. a. 12 cubule de grău, 12 cubule cucuruză, 8 orgii de lemne din care se încăldece și școla, 6 holde de pământă arătoriă, pentru cantorată 5 fl. v. a. și cortelă liberă in edificiulă scolei, cu grădină intravilană.

Doritorii de a ocupa acestă postă învățătorescă sunt poftiți ași substernă recursurile sale instruate cu documintele necesari la concernintele protopopă in Vărad-Velence până in 24 Novembre a. c. și să se prezenteze in vre-o duminecă sau sərbătore la s. biserică din Gurbediă.

Datū in 10 Novembre 1882.

Gavriilă Ieteū m. p.
protop. Tincei.

Pentru ocuparea postului de învățătoriă la cl. II. de băeți din comuna *Broscei*, protopr. Oraviței, se escrie concursă cu terminulă de concurare până inclusive 11/23 Decemvre a. c.

Emolumintele împreunate cu acest post sunt: a) Salariulă in bani gata 300 fl. v. a. b) Cinci orgii de lemne, din cari are a-se încălđi și școla sau in bani gata 60 fl. v. a. c) Spesele de conferință 10 fl. și scripturistica 8 fl. d) Cuartiră naturală sau bani gata 50 fl. v. a.

Concurenții sunt poftiți a produce următorele documinte: 1. Că sunt români gr. or. 2. Că au făcută cursulă pedagogică cu succesă forțe bună, și au percursă clasele de pregătire tot cu acelu succes 3. Că cunoscă și vorbescă pe lângă limba maternă și germăna și magiara 4. Că au o purtare morală forțe bună.

Recursele astfelă instruate și adresate comitetulă parochială sunt a se trimite P. O. Domn prot. și insp. școl. district. Andreiă Ghidiă in Oravița.

Între altele se observă că învățătoriă Ioan Miclea și Avram Grema conform decisulă V. Consist. diecesană din 7 Sept. a. c. Nr. 407 școl. și a comit. parochială din 14/26 Iunie 1882 sunt eschiși dela candidație fiind că au periclitată cu partidele loră liniscea comunei bisericesci.

Broscei in 11/23 Noemvre 1888.

Comitetulă parochială.

In conțelegere cu protopresbiterulă concerninte inspect. școl dist.

Pentru ocuparea postului învățătoresc dela școla a II-a confesională gr. or. din comuna *Taufă*, protopresbiteratulă Șiria (Világos) Cottulă Arad,

se escrie concursă cu termină până la 6. Decemvre 1883 st. v. in carea di se va ținea și alegerea. Emolumintele sunt: 1) În bani gata 220 fl. 2) 12 orgii de lemne; 3) Pentru participare la conferințele învățătoresci 7 fl. 50 cr. 4) Dela înmormentări unde va fi poftită 50 cr. 5) Cuartiră și grădină de legumă.

Dela doritorii de a ocupa acest post se recere se fie preparandă absolută, cu esamenă de cualificațiune de limba română precum și din limba magiară, atesatū de conduita lor până acum și estrasă că sunt de religiunea gr. or. și așa adresate Comitetulă parochială, a le substernă Inspectoriulă Cercuală ală Agrișulă in Șicula.

În fine se mai recere, ca aspiranții in decursulă timpului premergătoriă alegerii a se presenta in vre-o Duminecă ori sərbătore la sânta biserică din respectiva comună, spre ași arăta desteritatea in cantă și tipicū.

Șicula la 4 Noemvre 1883.

Comitetulă parochială.

In conțelegere cu mine: **Florian Monța**, m. p. insp. școlariă.

Pentru deplinirea vacantei parochie de clasa III din comuna *Hasiașă*, protopopiatulă Hasiașulă, prin acesta se escrie concursulă, cu termină de alegere pe diua de 6/18 Decemvre a. c.

Emolumintele sunt: 30 jugere pământă dintre acestea 20 jugere sunt aratură, 6 jugere fenate și 4 jugere târși; plată și casă parochială; afară de acea stola îndatinată, și câte una măsură de cucuruz in bômbe dela 100 Numere de case.

Doritorii de a ocupa această parochia sunt avisați, recursele lor instruate in sensulă statut. org. și adresate Comitetulă parochială, ale trimite părintelulă protopopă Georgiă Creciunescu in Belințū p. u. Kiszetó, până inclusive la 5/17 Decemvre 1883. avend recurenții in vre-o Duminecă, ori sərbătore, a se presenta in biserică spre a-și arăta desteritatea in cantări și tipiculă bisericescă.

Comitetulă parochială.

In conțelegere cu mine: **G. Creciunescu**, m. p. protopresbit.

Conform ordinațiunei Ven. Consistoriă diecesană de datulă 6 Sept. 1883 Nr. 515 B., se escrie concursă pentru întregirea parochiei de clasa prima din *Foeni*, protopresbiteratulă Ciacovei, diecesa Caransebeșulă cu terminulă de alegere pre 11 Decemvre a. c.

Emolumintele sunt: a) Una sesiune parochială clasa primă constătore din 30 jugere pământă arătoriă și 3 jugere pășune din islasulă comună. b) Stola usuată dela 260 case, respective 1473 suflete c) Birulă usuatū in comună, adecă 60 oche de grău pentru fiecare sesiune.

Doritorii de a ocupa această parochia, sunt avisați recursele loră adresate Comitetulă parochială și instruate in sensulă stat. org. bis. și a regulamintulă pentru parochiă, ale substernă subsemnatulă adm. protopresb. in Ciacova, până la 8 Decemvre a. c.

Dela recurenți se recere a se presenta in vre-o Duminecă sau sərbătore in sânta biserică din locū, spre ași arăta desteritatea in cantă și cele pastorale. Foeni in 6 Noemvre 1883.

Comitetulă parochială.

In conțelegere cu mine: **Paul Miulescu**, m. p. adm. protop.